

היום נלמד בעזרת ה':

יומא דף סה

(המשך מדף קודם)

תנן שאין חטאת ציבור מתה: למדנו במשנה שאם מת השעיר לעזאזל מביאים שני שעירים חדשים ומגרילים עליהם להשם ולעזאזל. ונחלקו רב ורבי יוחנן איזה שעיר להשם קרב, לדעת רב השעיר הראשון יקרב והחדש ירעה, ולדעת רבי יוחנן השעיר להשם השני יקרב והראשון ירעה. המשנה מבארת את הסיבה שהשעיר השני ירעה 'שאין חטאת ציבור מתה', מדייקת הגמרא שחטאת יחיד כן מתה. הגמרא מבררת האם דין זה שחטאת יחיד מתה מתאים לדעת רב ורבי יוחנן.

כדרכי אבא אמר רב: אדם שהפריש בהמה לקרבן חטאת ונאבדה הבהמה, והפריש בהמה אחרת במקומה, ונמצאה הראשונה - מתכפר באחת מהן. ונחלקו הדעות: לדעת רבי השניה שנשארה תמות, ולדעת רבנן תרעה. רבי אבא מבאר שכל המחלוקת היא רק אם נתכפר בבהמה הראשונה שנאבדה - האם השניה תמות או תרעה. אבל אם נתכפר בבהמה השניה - לכולי עלמא הראשונה תמות, כי הלכה למשה מסיני שחטאת שאבדה ונתכפרו בעליה באחרת הראשונה מתה.

במשנתנו ישנו סיפור דומה. כאשר מת השעיר לעזאזל, השעיר להשם הראשון נחשב כמו אבוד מכיון שאינו ראוי להקרבה. לדעת רבי יוחנן שהשעיר השני יקרב והראשון ירעה - אומרת המשנה שכל זה דוקא בחטאת ציבור, אבל אם היה קורה הדבר בחטאת יחיד היתה הראשונה מתה לכולי עלמא, כפי שאמר רבי אבא בחטאת שאבדה ונתכפר בשאינה אבודה שלכולי עלמא מתה. אבל לדעת רב שהשעיר הראשון יקרב והשני ירעה - מדוע אם היה קורה הדבר בחטאת יחיד היתה מתה והרי א. נחלקו בדבר הדעות כאמור ולרבנן לא מתה אלא רועה. ב. אפילו לרבי שחולק עליהם וסובר שמתה - כאן הוא מודה מכיון שאין השעיר הראשון נחשב לאבוד שהרי לדעת רב מקריבים את הראשון כי אין בעלי חיים נדחין. אלא דומה הדבר למפריש שתי חטאות לאחריות (שאם תמות אחת יקריב את השניה) שהשניה תרעה ולא תמות. ומדוע אמרה המשנה שתמות?

(המשך בדף הבא ↓)

רב סבר לה כרבי יוסי: כאמור לעיל רב סובר כרבי יוסי שמצוה להקריב את הראשון, ולכן נחשב השעיר השני כהופרש לאיבוד שמת. (עיין רש"י שזהו לדעת רבי).

תנן רבי יהודה: הגמרא מנסה להביא ראיה. רבי יהודה סובר שבעלי חיים נדחין כפי שאמר במשנה שאם נשפך הדם ימות המשתלח. הגמרא מבינה שרבי יהודה חולק על רבנו, שבאותו שעיר שהם אמרו ירעה הוא סובר שימות. לדעת רבי יוחנן שהשעיר הראשון ירעה ועל זה אמר רבי יהודה שימות - נשאר השעיר השני שבו מתכפר. אבל לדעת רב שהשעיר השני ירעה ועל זה אמר רבי יהודה שימות - נמצא שאין שום שעיר שאפשר להתכפר בו, כי הראשון נדחה (ורבי יהודה סובר שבעלי חיים נדחים כאמור) והשני ימות?

הגמרא מתרצת שרבי יהודה מדבר על השני שבזוג הראשון שימות, וממילא נשאר השעיר שבזוג השני להקרבה.

ואיכא דקא מותיב הכי וכו': לעיל בדף סד: הגמרא הקשתה על רב (= "תנן ועוד אמר רב יהודה" וכו'), כעת הגמרא מביאה לשון אחרת ומקשה מהמשנה על רבי יוחנן.

רישא פליגי בחטאת ציבור: ברישא של דברי רבי יהודה במשנה לעיל הוא נחלק על חכמים בדין חטאת ציבור (וכפי שאמרו לו חכמים "אין חטאת ציבור מתה"), **ובסיפא** של דבריו הוא נחלק על חכמים בדין בעלי חיים נדחים, שהוא סובר שנדחים ולכן מתכפר בשעיר מהזוג השני, וחכמים סוברים שלא נדחים ולכן מתכפר בשעיר של הזוג הראשון.

למדנו במשנה לעיל - ועוד אמר רבי יהודה נשפך הדם ימות המשתלח: אם נשפך הדם מובן מדוע ימות שעיר המשתלח, משום שעדיין לא נעשתה מצוותו של דם השעיר לה' (= נתינת הדם), וצריך להביא זוג שעירים אחר ולהגריל עליהם, והשעיר המשתלח שנשאר מהזוג הקודם נדחה, שהרי לדעת רבי יהודה בעלי חיים נדחים. אבל מדוע אם מת שעיר המשתלח ישפך הדם? והרי כבר נעשתה מצוותו של השעיר המשתלח (= הגרלה)?

תנן התם: בני העיר ששלחו את שקליהם (= מחצית השקל) ע"י שליח לבית המקדש, ונגנבו או נאבדו, אם כבר נתרמה התרומה מג' הקופות לפני שנודע להם שנאבדו (= את השקלים היו מניחים בלשכה שבמקדש, ואח"כ היו תורמים מהשקלים שבלשכה לשלש קופות קטנות), השליחים צריכים להישבע לגזברים של ההקדש שלא

פשעו בשמירתם, משום שההפסד הוא להקדש שהרי במקרה זה הבעלים לא חייבים לתת שוב מחצית השקל. ואם נודע להם שנאבדו לפני שנתרמה התרומה, השליחים צריכים להישבע לבני העיר, משום שההפסד הוא לבני העיר שהרי במקרה זה עליהם לתת שוב מחצית השקל. ואם נמצאו השקלים שאבדו, הרי שגם השקלים שנמצאו וגם השקלים שבני העיר תרמו שוב קדושים בקדושת שקלים, אבל אין הם עולים להם לשקלים של שנה הבאה אלא עליהם לשקול שוב בשנה הבאה. ולדעת רבי יהודה הם עולים להם לשנה הבאה ואינם צריכים לשקול בשנה הבאה.

טעמו של רבי יהודה: חובות (= שקלים וקרבנות) שהופרשו לחובת שנה זו אפשר להקריבם בשנה הבאה ולצאת בהם ידי חובה.

אביי מקשה מברייתא: פר ושעיר של יוה"כ ושעירי עבודה זרה שאבדו והפריש אחרים במקומם, ואח"כ נמצאו הראשונים, כולם ימותו ולא יקרבו בשנה הבאה, דברי רבי יהודה. ולדעת רבי אלעזר ור"ש ירעו עד שיסתאבו וכו', לפי שכל אלו הם חטאות ציבור, והדין שאין חטאת ציבור מתה.

תירוץ: הברייתא שם עוסקת בקרבנות ציבור הבאים מתרומת הלשכה, ואי אפשר להביאם מהתרומה הישנה של השנה שעברה, שנאמר "זאת עלת חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ" להביא את הקרבנות מהתרומה החדשה (= מראש חדש ניסן מביאים מהתרומה החדשה).

קושיא: אכן שעיר בא מתרומת הלשכה אבל הפר לא. תירוץ: גזירה פר משום שעיר.

קושיא: וכי משום גזירה הפר ימות? והרי די לנו אם משום הגזירה ירעה עד שיסתאב! קושיא נוספת: שהרי זה רק מצווה להביא מהתרומה החדשה ואין זה מעכב.

רבי זירא מתרץ: פר ושעיר של יוה"כ שאבדו והפריש אחרים במקומם ואח"כ נמצאו הראשונים כולם ימותו לפי שאין הגורל של שנה זו קובע לשנה הבאה. ואם תאמר שיביא את השעיר בשנה הבאה ויגריל עליו, זה אי אפשר, שמא יאמרו שהגורל קובע משנה לחברתה.

קושיא: אכן על השעיר מגרילים אבל הפר לא. תירוץ: גזירה פר משום שעיר. קושיא: וכי משום גזירה הפר ימות? והרי די לנו אם משום הגזירה ירעה עד שיסתאב!

(המשך בדף הבא ↓)

אמרו התלמידים לפני אביי: הטעם שפר ושעיר של יוה"כ שאבדו והפריש אחרים במקומם ואח"כ נמצאו הראשונים כולם ימותו הוא משום חטאת שמתו בעליה, כלומר שמא הכהן הגדול (שהפר הוא החטאת שלו) ימות בשנה זו ובשנה הבאה יקריב אותו הכהן הגדול החדש, והדין הוא שחטאת שמתו בעליה הולכת למיתה.

קושיא: אכן חשש זה שייך בפר, אבל על השעיר אין את החשש הזה, שהרי הוא קרבן ציבור ואין בו את הדין של 'חטאת שמתו בעליה'. **תירוץ:** גזירה שעיר משום פר. **קושיא:** וכי משום גזירה הפר ימות? והרי די לנו אם משום הגזירה ירעה עד שישתאב?!

אלא גזירה משום חטאת שעברה שנתה, כלומר שמא עד יוה"כ הבא תעבור שנה מלידתו של השעיר, ושעיר יותר מבן שנה פסול.

קושיא: מדוע זו 'גזירה', והרי בוודאי שביוה"כ בשנה הבאה השעיר יהיה יותר מבן שנה?

תירוץ: לדעת רבי יתכן שלא תעבור עליו שנה, לפי שהוא סובר שאין שנה שלימה מיוה"כ זה ליוה"כ שבשנה הבאה. **ביאור:** אנו מחשבים את השנים לפי חדשי הלבנה, אבל שנת החמה עודפת עליה 11 ימים, וכדי שתעבור שנה שלימה (לעניין גיל השעיר) צריך להוסיף לכל שנה את הימים ששנת החמה עודפת על שנת הלבנה.

דין בתי ערי חומה: בתים הנמצאים בעיר המוקפת חומה מימות יהושע בן נון, אם בעל הבית מכר את ביתו הוא יכול לגאול אותו מהקונה (אפילו בעל כרחו) עד שנה מהמכירה. ואם הוא לא גאל אותו, לאחר שנה מהמכירה הבית עובר לקונה לצמיתות.

דתינאי: דין זה של רבי נאמר לעניין בתי ערי חומה. נאמר "וְאִם לֹא יִגְאֹל עַד מְלֵאת לוֹ שָׁנָה תְּמִימָה יִקֶּם הַבַּיִת אֶנְשֵׁר בְּעִיר אֶנְשֵׁר (לא) [לון] חֲמָה לְצִמְיַתָּה לְקִנְיָה אֹתוֹ לְדִרְתָּיו..."¹, "לדעת רבי - מונים שנה לימות החמה, כלומר שהוא יכול לגאול את ביתו עד שיעברו 365 ימים מהמכירה. **ולדעת חכמים** - מונים 12 חודש מיום ליום כפי שישראל רגילים למנות (בשנה רגילה שאינה מעוברת), ואם בית דין עיברו את השנה היא התעברה לטובת המוכר, כלומר שהמוכר יכול לגאול את ביתו עד שיעברו 13 חדשים מהמכירה. **לפי זה נמצא** שלדעת רבי יתכן שיעברו רק 364 ימים מלידתו של השעיר, כגון שהקדישו ביום השמיני ללידתו בערב יוה"כ (בשנה רגילה שאינה מעוברת), ואף שלא עברה עליו שנה שלימה ומותר להקריבו, אסור להקריבו משום 'גזירה' שמא יבואו להקריב שעיר שעברה עליו שנה שלימה.